

# NÉPÜNK

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHVATAL:

ORADEA

Strada Iosif Vulcan No. 4.

Telefon: 440.

ZSIDÓ HETILAP

Főszerkesztő:

Felelős szerkesztő:

Wasserstrom Sándor - Leitner Zoltán

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Belföldön: Hittközségeknek és vállalatoknak 500,  
magánosoknak: egész évre 300, félévre 150,  
negyedévre 85 lei. Külföldön: 120—80, 45, 25 és  
100, 95, 50 dinár. 25—15 Pengő, 10—6 Dollár.

## Álljunk az Itélőszék elé!...

A második templom pusztulása nagyon fáj a zsidó népnek. Érezte bűnösségét, érezte, hogy a bűnök, amelyeket elkövetett, az Örökkévaló és önmaga ellen, nem maradt megtorlatlanul. S akkor vigasztalta népet rabbi Jochanan ben Zakkai a következő prófétai szavakkal:— Szeretetet várok és nem áldozatot! Ez az igazi prófétai szellem, ez az, amit évezredek óta hirdet a zsidóság minden nagy férfit. Az Úr szeretetet vár tőlünk, szeretetet iránta és szeretetet egymás iránt. Mit tagadjuk? A szeretet szó az, amely legjobban hiányzik jelenleg a földön. Szívszorogva valljuk, e nagy és féltelmes nap előtt, hogy legnagyobb hiányérzetünk éppen ebben van. Mert szeretet nélkül él a világ, sőt átcsapott a másik végletbe is, mert hiszen gyölködik, jobban, konokabban, kiméletlenebbül, mint bármikor a történelmi idők folyamán.

Talán soha nem tombolt úgy a gyűlölet ellenünk és talán soha nem áskálódott ember—ember ellen annyira, mint éppen mostanában. Az egész világon, új álpróféták tombolva hirdetik a gyűlöletet és — sajnos — oda jutottunk, hogy az egykor hirdetett magasztos szeretet helyébe a nyers brutalitással telt gyűlölet vette át átmozott uralmát az emberiség felett. S mi csoda tragikum ez nekünk zsidóknak, hogy a gyűlölet lángja legjobban bennünket perzsel. És a gyűlölet lángtengerének eme izzásra hevített, csaknem kibírhatalan atmoszférájában, kezdjük most ünnepelni legnagyobb, legszentebb, leglélekbemarkolóbb ünnepünket: a Kippur napját.

Jom Kippur, az engesztelés napja. A tiz bűnbánati nap záróakkordja. Ekkor pecsételődik meg újra sorsunk, a legközelebb eljövendő Kippur napjáig. Talán soha oly jelentősége nem volt a bűnbánatnak, mint éppen most, amikor annyira gyűlölnék bennünket és kiirtásunkra törekszik ezernyi millió testvérünk. Soha még ennyire tragikus sorsfordulat előtt nem állott életünk és gyermekeink jövője, mint éppen most. Talán soha reménytelenebb nem volt zsidó népi sorsunk és egyéni jövőnk mint napjainkban. Ezért kétszeresen, nem 1 ezerszeresen, jobban és bűnbánóbban kell melletted állnunk és be kell valljuk bűnbánó lélekkel vétkeinket, amelyeket elkövetünk. A Gondviselést kell kiengeszteljünk ezen szent napon, mert torkunkat szorongatja a tehetetlen sírás és a kezünk béklyókba kúcsolva remeg guzsbakötése miatt.

Halott ruhában, a földi örömeiről való teljes lemondással, éhesen testiekben és lelkiekben megtörten állunk az Itélet előtt. Tudjuk és érezzük, hogy élet és halál meggyélén állunk. Nem csupán egyénileg sirjuk bűneinket és várjuk az égi kegyet, hanem egész zsidó létünk, a nagy közösség sorsáért is kemény ököllel kell verdessük melletted: hogy találatossá váljunk bűnbocsánat vétkeinkre és a fejünk felett lebegő keserű végzet, enyhüljön a megértés és szeretet harmoniájába.

Fogadjuk meg szent és nagy ítéletna-

punkon, hogy jobbak, szeretetteljesebbek leszünk embertársainkhoz, jobban megbecsüljük egymást, és a nagy zsidó testvéri összefogásban: várjuk sorsunk jobbrafordulását.

Álljunk az Itélőszék elé! Megtörtér, lehajtott fejjel, abban a hitben, hogy bűneinkért vezekeltünk és fogadjuk meg szent esküvéllel, hogy emberi hitünk szerint, mindent elkövetünk, hogy a Végzet döntése ne legyen marasztaló reánk nézve, sem egyé-

nileg, sem a nagy közösség szempontjából. S a „neila” ima idején, amikor majd a nap alkonyra hajlik, mintha égi szeráfok szólalnának meg a világ sokezernyi zsinagógájában, s hitet öntenének minden csüggedő zsidó lélekbe, hogy hinni tudjunk rendületlen hittel abban, hogy a „gezera rá” elhessegetődik fejünk felett, elvonul majd mint komor felhő és felvirrad a megbocsátó boldog élet napja, megkínzott, megtépett, kinoskeserves napokat élő zsidóságunk élte felett. Az ezévi Kippur napja, legyen az égi megbocsátás nagy hallelulája és menjünk megtisztult lélekkel, a harsogó boldogabb életet lehellő jobb jövőnk felé...

### Sir Artur Wauchope főkormányzó megbukott?

## John Greer Dill, az angol haderők palesztinai főparancsnoka megérkezett és valószínűleg Wauchope főkormányzó utóda lesz

Jeruzsálem. John Greer Dill tábornok, a „Douglas” torpedóromboló fedélzetén megérkezett Hailába. Megérkezése után azonnal repülőgépreült Jeruzsálembe repült, és hosszabb beszégetést folytatott Wauchope főkormányzóval.

Kiszivárgott hírek szerint Sir Wauchope főkormányzó kegyesített lett az angol kormánykörökben, amiért saját maga felelőségére súlyos ígéreteket tett az araboknak, a bevándorlás korlátozásával kapcsolatban, amelyet a kormány kénytelen volt dezavválni. Bár a főkormányzó bukását a legnagyobb titokban tartják, a „Népünk” tudósítójának bizalmas jelentése szerint, főkormányzó rövidesen szabadságra megy és onnan nem is tér vissza állomáshelyére. Helyette Dill lesz a főkormányzó, ki teljesen katonai jelleget fog adni

uralmának és mindent olyan szemmel fog nézni, ami egy katonailag veszélyeztetett zónának megfelel. Amint az utban levő 12.000 katona megérkezik, azonnal kihirdetik az ostromállapotot és megkezdődik a legerélyesebb tisztogatási munka.

Dizengoff tel-avivi főpolgármester nyílt levelet intézett Dillhez, amelyben mint „második Allenby” tábornokot üdvözlöi és kéri, hogy kellő eréllyel lásson a rendcsinálás nehéz munkájához. Kish ezredes lesz a Jewish Agency képviselője a kormány előtt és mint összekötő tiszt veszi fel az érintkezést a hatóságokkal.

Dill nem fog tárgyalni az arab vezetőkkel, hanem azonnal és kellő eréllyel fog hozzá a rendcsinálás munkájához.

## Lengyelország erőteljes akciót kezd a zsidó lakosság kivándorlási lehetőségeinek elősegítésére

Paris. A távirati ügynökségek közlik, hogy Lengyelország erőteljes akcióba kezd a zsidó kivándorlás kérdésének rendezése érdekében. A lengyel kormány kérte a népszövetségi mandátumbizottság kereteinek kibővítését. A lengyel kormány véleménye szerint a három és fél milliónyi zsidó közül legalább egyszázazerenek kellene évente a kivándorlását biztosítani. Ezeknek a tömegeknek befogására legjobb esetben sem elegendő Palesztina és új bevándorlási területe van szükség. Ebből a szempontból tekintetbe jöhet Délafrika és Délame-

rika. A lengyel kormánykörök véleménye szerint ennek az áttelepítésnek költségeit azoknak az államoknak kell fedezni, amelyek nagy tökével rendelkeznek. Ezzel kapcsolatban a lengyel lapok arról is cikkeznek, hogy Lengyelországnak gyarmatokra van szüksége, mivel a lakosság folyton nő és szüksége volna területekre, ahova népfeleslegét elhelyezze.

Varsói jelentések szerint az utóbbi napokban számos kisvárosban antiszemita kilengések voltak, amelyeknek pogromszerű jellegük volt.

Heti számunk 8 oldal

# A nagy rablóhadjárat

Ahogy a nemzeti szociálisták kirabolják a zsidókat. — Elkonfiskált hatalmas millárdos értékű nagyipari vállalatok története.

Az „eszme” az, amely fűti a német „hazafiakat”. Megmenteni a bolsevizmus veszélyétől a német népet és az emberiséget. A német nép becsületét helyreállítani a világ szemében. E célra kell a két éves katonai szolgálattól és ezért kell annyi repülőgép és tank. Meg a fajvédelem. A „felsőbbrendű” árja faj kitenyésztése, a *nietschei* „Übermensch” teóriája, amely a hetvenmillió német „tökéletes” vezéreit fűti.

És ezenfelül? Mi az ami tul minden teórián és tul minden „fajtisztítási” elméleten mozgatja a német erőket, a zsidóság ellen. Hallottuk és tudjuk az összes szövegeket. A felsőbbrendű faj, destruktív és bűnössége kétségtelen. Így írja a német uszító sajtó és ezt hirdeti — a nürnbergi „mesterdálnok” is, Hitler Adolf vezér és kancellár.

De jó „zsidó módra” kérdezzük, hogy mi rejti el mindeme szövegek mögött? *Üzlet. Üzlet. Üzlet.*

Hogyan? — kérdezi az olvasó. És azonnal adatszerűen rámutatunk arra, hogy mi rejti el a sok szövegszál mögött. Rejtőzik mindenekelőtt *kettőszázhatvan nagyipari vállalat*, amelyet a náci elroholtak a zsidóktól. Vértelmezés az a mód, ahogy elvették ezeket a hatalmas vagyonekat a zsidóktól. És most derül ki az is, hogy milyen nagyszerű szerepet játszott a zsidó leleményesség, üzleti szellem a német gazdasági életben.

260 nagyipari vállalat, amelyet névszerint feltudnánk sorolni, de elégedjünk meg azzal, hogy szakmák szerint felsoroljuk.

55 konfekciós nagyvállalat, 38 textilgyár és üzlet, 25 könyvtudóvállalat, 25 élelmiszer nagyüzem, 16 bőr- és cipőgyár, 15 fémipari vállalat és 86 különböző más ipari üzem, amit a németek erőszakkal elvettek a zsidóktól.

Öt milliárd lei alaptőke 15 vállalatnál, amelyet a németek »liquidáltak«.

Néhány zsidó cég világhírű lett, ebben a szakmában. Így például az *Orenstein & Koppel* lokomotivgyár. Vagy a *Hirsch Kupfer und Messingwerke*. És *Julius Berger Tiefbau*, meg az „*Adrema*” (Jakob Goldschmied), a „*Nitag*”, „*Naphta Industrie und Tanklager A. G.*”, meg a „*Heilowattwerke*”. Hét zsidó cég, amelyeknek együttesen 53 millió marka alaptőkéjük volt (kétfélmilliárd leinél több a mi

pénzünkben). A tizenöt legnagyobb likvidált zsidó nagy fémipari cég össz-tőkéje több mint 100 millió marka volt.

## Orenstein & Koppel cég karrierje.

Nézzük csak, hogy egyetlen nagy cégnek milyen szédületes utat kellett megfutnia, anélkül — árja kezébe. *Orenstein & Koppel*. Így együtt, a világ egyik leghatalmasabb vasutépítő és lokomotivgyára. 1866-ban két szegény zsidó fiú indult el Berlin felé. Orenstein Posenből jött és Koppel berlini. Előbb keskenyvágványu vasutakat építettek és ezen a téren utörök voltak. A huszadik század elején már a világ minden részében volt fiókjuk. Oroszországban, Spanyolországban, az Egyesült Államokban, Argentínában s. b. Csikago mellett építettek egy vonalat, amelynek egyik állomását Koppelinek nevezték el tiszteletből Koppel iránt, aki személyesen ellenőrizte a nagy munkát. A háború előtt 30 millió marka volt a vállalat alaptőkéje. 1936-ban 17.5 millió.

Mi történt 1936-ban? Orenstein junior, aki a vállalat fő részvényese, ki kellett vonuljon onnan. Végkielégítésül részvényeket kapott, de nem a saját vállalat részvényeit, hanem egy argentinai földalatti vasút részvényeit, amely a nagy üzem egyik leányvállalata volt. A múlt évben még 35 millió marka forgalmat csinált a vállalat és 8000 munkást és tisztviselőt foglalkoztatott. Az alapító fia Argentínába vándorolt. Mit is csinált volna tovább otthon? Az apa jött a kezdeményező erővel, a zsenialitással, a szorgalommal és kitartással Posenből és az egyik legszebb szakmabeli vállalatot szervezte meg, amely a maga nemében pártatlan volt.

A fia Argentínába kellett menjen. Mert egy hallatlan nagy bűne volt, az, hogy zsidó. De nem igaz, ez nem igaz. Ez csak az *üzlet* volt, a fő a nagy vállalat, amelyre fente fogát, a sok árja. És a jelszavak csak arra jók, hogy ez a grandiózus üzem, az ő kezükbe kerüljön. És ez a „minta”. Így cselekedtek a

többi gyárakkal is. Így kellett otthagyni minden, amit generációk szorgalma, zsenialitása hozott létre.

A *Hirsch-Kupferwerke* 1804 óta működik. Nemrégiben egy zsidó banküzlet került árja kezébe Frankfurt am Mainban, ezt meg 1811-ben létesítették. És még hány ilyen régi vállalat szűnt meg létezni a zsidóság számára. És kevesnél változtatták meg a nevet. Mert ezek a nevek világszerte márkát, értéket, patinát jelentenek. A zsidó név maradhatott, ha az üzlet így kívánta, csak a zsidó tulajdonosok sok takarodjanak.

## Hatalmas vállalatok amelyek éléről elkerültek a zsidó tulajdonosok.

Még néhány hatalmas üzem, amelyből elkerültek a zsidó tulajdonosok. A *Schuffeitsch Patzenhofer* sörfőzde a maga 16.5 millió marka tőkéjével. Meg a *Konrad Tack* féle cipő és bőrgyár, amely a szakma egyik legnagyobb üzeme, 190 saját fiókjával, amely évente sok-sok millió marka forgalmat bonyolított. És a „*Leiser*” („*Klausner*”) cipőüzem, amely negyven évvel ezelőtt három alkalmazottal kezdte és 1932-ben, a cég negyvenéves jubileuma alkalmából már évi 40 millió marka (csaknem két milliárd lei) forgalmat bonyolított. És a *Meyer* bőrgyár és még ki tudná a többi is felsorolni.

Milliókat, amelyeket nagy zsidó családok elvesztettek. Ugy látjuk, hogy az összes antiszemita szöveg mögött, mindenfelé: keresd az üzletet! Földönfutóvá kell tenni a zsidókat, hogy vagyonekat megkaphassák. Középkori módszer. Csak valamivel más eszközökkel. A cél egy: elvenni mindent a német zsidóktól!...

— Fájdalmaikat manapság mér nem kell többet túrnunk. Miért nem huz Ön is hasznos a tudomány legújabb vívmányaiából? Nem ismeri Ön a *Togal-t*? Minden gyógyszerárban és drogériában kapható. Legyen bizalommal! 7000-nél több orvosi vélemény elismerően nyilatkozik *Togal*-ról. Ha az orvosok ezrel rendelkeznek a gyógyszerrel, Ön is bizalommal használhatja.

Fűzőujdonságok  
Fuchs Mancí fűzőszalonban  
Oradea, Str. Rimanóczy 12 sz.

## Jomkippur

### Jomkipuri számadás

Jomkipur éjszakákon, mikor az összes zsidók, a hosszas imádkozástól elgyötörve, az imádságot már elhagyták, hogy a hajnalban kezdődő reggeli imádkozásig elpihenjenek, Chofec Chajim, aki a többi imádkozóval együtt elment, egészen halkán vissza szokott osonni a templomba. Egyébként vidám és tiszta szemmel ezen az éjszakán bánatosak voltak, homlokát széles és mély barázdák árkolták. Milyen éles tekintettel körülmélt megbizonyosodott, hogy kivüle senki sincs a szent helyen, leült a helyére.

Bármennyire ébren figyelt is, egyszer elkerülte a figyelmét, hogy egyik növendéke titokban utána jött. A bachur a templom alatt elhúzódo pincében, a tálra előkészített fa közé bujt el. Kiváncsi volt, vajjon mit csinál a nagy tiszteletben álló rabbi késő éjszakán a beszélt hamdrasban. Ekkor meghallotta, amint a Chofec Chajim a maga személyére vonatkozólag számvetést végzett az egész évben elkövetett bűnökről. Keserves zokogás közben elmondta a nagy caddik, hogy a legutóbbi Jomkipur napjától a mai Jomkipurig milyen helytelen dolgot művelt. A mindenható előtt számot vetett önmagával: napról-napra, hétről-hétre, hónapról-hónapra, minden tétléről, az ő nézete szerint elhamarkodva hozott ítéleteiről, minden apróságról megemlékezett. Mikor mély sóha-

jok között befejezte bűnbánatát, a templom ablakában már halkán megjelent a vitradat. Ekkor a Chofec Chajim csendben, mélyen árkolt arccal kiosont, hogy ő térjen vissza utolsónak, mikor a többiek már valamenyien összegyülekeztek...

### Mazkir

A halottak emlékezte egyike a zsidóság legmegrendítőbb és legkegyeltesebb istentiszteleti aktusainak. A mi ritusunk szerint *Peszach* nyolcadik, *Sevuosz* második, *Szukosz* nyolcadik napján és *Jomkipurkor* a délelőtti istentiszteleten mondják az elhunyt apáért, anyáért, nagyszülőkéért, vérbeli rokonokéért és azokéért, akik hitük mellett halálukkal tettek tanuságot. Sok helyütt a jötevők emlékét nevelük külön felolvasásával öröklítik meg, másutt pedig a rendes szombatokon is eléneklik a tóra és a haftóra felolvasása után az „*Él mole rachamim*” kezdetű imát. A mazkir szövegében sok szentírási motívum tér vissza. A „*Jizkaur elauchim*”-nak ismert mondata »*Tehi nafsau cerurah*« Sámuel könyvében (I. XXV. 29) fordul elő. Abigailnak Dávidhoz intézett szavaiban („*Az én uram lelke, az élők kötelekébe tesz befoglalva.*”) A martírok hasonlata: „*Gyorsabbak voltak a sasnál, erősebbek az oroszlánnál.*” — Dávidnak Saul és Jonathan halálát sirató énekéből van véve. Ugyanott „*Az ő szolgálóinak kiontott vére*” remniszcencia a 79. zsoltár 3. verséből. Nyugatnémetországban az „*Él mole rachim*” imát csak a *Sevuosz* előtti szombaton és Ab hó 9 én

mondják. Ahol a *lengyel* imarend van bevezetve, ott minden szombaton elmondják, kivéve ha az örömmünneppal esik egybe, vagy ha Szilvan és Ijjar haván kívül az ujhodalat (*Ros-chodes*) köszöntik be.

A halottak lelkeiről való megemlékezés szokása a *Peszikta* XX. szakaszára nyúlik vissza, ahol említés van tőle arról, hogy a *lelkek üdvösségét jócselekedetekkel és imádsággal* kell előmozdítani. A Vitry-éle „*Machzor*” (1208-ból) arra utal, hogy *Mazkir* előbb csak *Jomkipurkor* mondták és csak később vették fel a három főünnep imarendjébe. A szefarai spanyol rítus nem ismeri az év bizonyos napjain rendezett külön halottas istentiszteleteket; a *Mazkir* ott csak *Haskava* néven ismerik, nemcsak szombatonként és ünnepeken, hanem hétfőn és csütörtökön is elmondják, vagy miután a tóratekereslet visszateszik a frigszekrénybe, vagy akkor, ha a fiut az elköltözött emlékére a tórához felhívják és a ráeső szakasz elolvasása után recitálják el a *Haskava*-t.

A halottak emlékére tett fogadalmaikat vagy alamizsnákat sem a *Talmud*, sem *Maimonides* nem ismeri, az „*Orach Hajjim*” (Sulchan Aruch kötele), melyet a Spanyolországból emigrált *Josef Caro* írt, már, azt írja, hogy szokásos „fogadalmaikat tenni” a halottak emlékére. Sok spanyol zsidó rítusu szefarai közösségben az elhunyt tagok neveit *Kol-Nidre* estéjén olvassák fel.

## Nincs elég helyünk

a nagytömegű áru elhelyezésére, ezért a legszebb és legfinomabb

# szöveteket

rövid időn belül

## el kell adjuk

Most vegyen, mert félárban vásárolhat

# KATZ POSZTÓÁRUHÁZ

ORADEA, Str. Avram Jancu

## Jomkippurkor... Tizenhétéves korában mint katolikus papnövendék betévedt a lyoni zsinagógába Aimé Pallière — ma a párisi reform-hitközség rabbija

A francia zsidóság közéletének évek óta egyik legerdekesebb alakja: Aimé Pallière a párisi reformhitközség rabbija. Ez a rabbi: katolikus papból lett a zsidó hitközség lelki vezérévé. Pallière a lyoni katolikus papnövendékét végezte, majd megismerkedett a zsidó vallással és a zsidó irodalommal és felnőtt férfi korában egy híres livernói rabbi Benamozegh vallásfilozófijával. Mindennek hatására Pallière áttért a zsidó hitre. Írásai és szónoklatai már eddig is annyi hívet szereztek neki Páris modern zsidósága körében, hogy megválasztották a reformhitközség rabbijává és ezt az állást évek óta tölti be. Pallière most megírta a zsidó vallásra való áttérésének lelki történetét és nyugodtan mondhatjuk, hogy a zsidó irodalom évszázados történetében kevés olyan érdekes könyv jelent meg, mint ez.

Forró odaadás és igazi áhitat nyilvánul meg benne a zsidóság multja és törekvései iránt. Alább azt a fejezetet közöljük, melynek címe a könyvben: „Nella” és amely arról szól, hogy tévedt be a 17 éves papnövendék Kippur napján a templomba...

Tizenhét éves koromban különös véletlenben volt részem s ez az esemény döntő befolyást gyakorolt egész életemre.

Egy őszi délután, a vakáció idején Lyonban sétálgattam a Tilsitt rakparton egy barátommal. Itt áll a zsinagóga. Észrevettem, hogy ezen a napon zárva volt a sok üzlet. Barátom ezen a napon zárva volt a zsidók nagy ünnepe és azt javasolta lépünk be a templomba. Beleegyeztem. Ha magam vagyok soha rá nem szánom magam, mert a hívő katolikus nem lép be egy olyan hajlékba, amely más vallás céljaira szolgál és még kevésbé szabad más szertartást végeznie. A zsinagóga zsufolásig meg volt telve. A hívők valamennyien állottak és csöndben voltak. Később megtudtam, hogy éppen abban a pillanatban értem oda, amikor a jomkippur ünnep Neila imádsága kezdődik.

Megpróbálom elemezni azt a benyomást, amely elfogott a szemem elé táruló jelenet láttára. Olyan volt, hogy ettől az egyetlen egy pillanattól kellett függnie egész életemnek. Igen, talán megmagyarázhatatlannak látszik ez — és számomra is megoldhatatlan talány — de minden jövő tervemet halomra döntötte és gyökerében semmisítette meg ez a jelenet.

A zsidó rítus rendszerint nem kelt a keresztényben vallásos emóciót, hanem inkább valami idegenszerű szenzáció támad a nyomában. Minden nagyon új neki, elűt teljesen attól a viselkedéstől, azoktól a formáktól, amelyeket megszokott s amelyek szemében a vallásos eszmét képviselik. Az, amit rendszerint a legjobban szívelhet meg, az az orgona, a kórus, az istentisztelet fensége, szóval mindaz, amit a saját miliójában is megtalál. Érdekes tehát kufatni, mi rendíthetett meg egyszerre egy katolikus fiatalembert egy zsidó gyülekezetben minden előkészület nélkül jomkippur napján s mi hatott ily erősen a lelkületére.

Ami ebben a percben megnyilatkozott előttem, az nem volt a zsidó religió. A zsidó nép volt az a látvány, amelyet a hatalmas gyülekezet nyújtott, a talisza burkolt vá-

lak: ez nyitotta meg előttem hirtelen egy távoli mult perspektíváját. Itt állottak előttem Doré Gusztáv bibliájának héber alakjai. De mégis két dolog ragadott meg legerősebben, amíg az imádságos könyvekre hajló alakokat figyeltem. Ahogy az imaköpenyüket néztem, amelyet mindannyian formaruhaként hordtak, valahogyan azt hittem, hogy valamennyien papi funkciókat teljesítenek. Sokan, akik a fehér tachrichimba voltak öltözve, itt is, ott is fölbukkantak a tömegben, egészen olyanok voltak, mint a főpap, aki a szentély közepén állott. Azután meg úgy éreztem, hogy ez a csendes embersereg valami bekövetkezendő nagy eseményt várt, lélekzetét visszafojva. Mire várhatnak vajjon? — kérdeztem barátomat.

Ez a kettős áramlat, amelyben a zsidóság jelentkezett előttem, miben sem zavarta meg a magamfajta fiatal katolikus hitét: mindössze exaktabb formában nyilvánult meg előttem, mint utóbb magam is észrevettem, két jellemző vonás: az a tény, hogy minden zsidó pap, ami annyira sajátja a zsidó diaszpórának és a várakozásnak, a jövőbe vetett hitnek szelleme, amely az egész zsidó kultuszra rányomja a maga különleges bélyegét.

Mert úgy van: a zsinagógai istentiszteletben minden zsidó egyenlő, mindenki pap, valamennyien részvehetnek a szent funkciókban, sőt az egész gyülekezet nevében léphetnek is föl. Az a méltóság, amely a rabbi kitüntető disze, a tanultság, a tudósság nem jelent klérusbeli fokozatot, ez csak a tudományosság, a megismerésen nyugvó valóságos érzésnek megkülönböztető jele. A talisz adta meg nekem a zsidóság különös voltának azt a belátását, amely talán kikerülte volna figyelmemet, ha nem nyugozta volna le ez a nekem oly ujszerű látvány, amelyet a fehér leplekbe burkolt imádkozó emberek sokasága nyújtott. Bizony a rítus, a szimbólumok gyakran kifejezőbbben szólnak hozzánk, mint a legékesebb beszéd.

A zsidóság, az ókornak a kincsesebb hagyatéka, azonban nemcsak a mult felé fordul, hanem a jövő felé is. A jó és az igaz végtelen győzelmébe vetett rendületlen hite tanította meg épen és járja át meg át évszázadok óta. Várja a Messiást. Ez a magatartása adja meg évszázados hitének különös varázsát. Valahányszor a modern lelkiismeret megítasul a szociális megújulás eszméitől, valahányszor bizonyosságot tesz akarataról, hogy visszaélés és a jogtalanság romjain felépítse a jövő országát, mindannyiszor megvan a közössége a zsidóság lelkével, amely mindig rezgésben volt hosszú története alatt. Ettől az első találkozástól fogva feltárult előttem ez a szellem, a jomkippur végig hallgatag „Amidá”-ja (nálunk „avoda”, a szerk.) közben.

S ez váltott ki belőlem egy kevésbé závaros másik szenzációt is, amely döntőbb ha-

tással volt is rám. Csak el kell gondolni egy fiatal keresztényt, aki abban a felfogásban nevelődött fel, hogy az ótestamentumnak nincs más rendeltetése, minthogy előkészítse az Új-szövetséget s hogy a kereszténység megalakulása folytán Izrael szerepe megszűnt, mert a zsidó maga csak vak és lehetetlen tanuja az erények ellen irányuló jóslatok igazságának. Az egyház kebelében felnövekedett keresztény a legenda bolygó zsidójával azonosítja: *Menj, menj, Ahasvér, bolyongj tovább magányos utadon, te hordod magadon a győgyíthatatlan kárhozát bélyegét...*

És ime, Izrael úgy állott előttem mint aki él, a maga életét éli, amelyben nyoma sincs a megjósolt bukásnak. A diaszpórában ez a zsidóság úgy állt előttem, mint egy erős és szervezett közösség, amely ezerkilencszáz év óta, dacára az ellene összeküldt rontó szándékoknak, tovább él. A történelemről alkotott egész filozófiám halomra dől bennem. Eddigi neveltetésemben egy hézagot fedeztem fel.

Izraelnek joga van az élethez, Izrael é! Ime, ezt értettem meg ezen a napon. Amikor azt mondom, hogy az adott körülmények közt nem a zsidó vallás, hanem maga a zsidó nép nyilatkozott meg előttem, olyan tételt állítok, amelyet tán egyedül én értettem meg. Az élő zsidóság lehellelte járta végig az egész zsinagógát és lelkemet is megejtette.

Ó te drága öreg nép, aki annyi hibák mellett annyi erkölcsi nagyságot és gazdagságot hordozol magadban, — így kellett egy nap megismernem téged. Meg kellett értenem téged s szeretni annyira, hogy elmondhassam Ruth-tal: *„Bánjon velem az Ur a maga szigorával, ha a halálon kívül bármi más is elválaszthat tőled!”*

Jom Kippur e nagy napján először láttam meg szemeim, tudatára ébredtem, hogy még mindig élsz, te áldott népe az Örökkévalónak...

Mikor még gyermek voltam, elvittek néhány napján látogatóba egy öreg asszonyhoz, aki rajongó zarándok volt: egymásután harmincháromszor zarándokolt el Jeruzsálembe s kandallóján apró keretekben ott állottak palesztinai olajfaágak és elhervadt virágok maradványai. Megmutatták nekem is őket s gyermek szememet áhitatosan jártattam végig rajtuk. Akkor még nem tudtam, mit jelent a szent földi virágokra illett csók, de első látásom a zsinagógában megadta a magyarázatot: egy öntudatlan hódolat volt ez a biblikus kincsek iránt, amelyek a szent talajban fogantak, hódolat a szent Tóra kinyilatkoztatása, a zsol-tárok áhitata, az ősi próféták hite, minden iránt, mit a héber Szentírás az emberség eleven erejeként magában foglal.

De hódolat volt ez a Biblia népe iránt is, amellyel szemben a többi más nemzet olyan hálátlanok mutatkoztak: megvetően igazságtalanul bántak vele s nem jutott eszükbe, hogy a kinyilatkoztatás tényét neki köszönheik, ennek a népnek, mely mindennek dacára ellentállott, megmaradt holott más hatalmas népek, asszirok, egyiptomiak, babiloniak, karthágói, görögök, rómaiak, letűntek a világtörténelem szinpadáról. Porrá vált a nemzetek tömkelegében, de mégis itt áll, mint élő reálitás gondviselészerű célok szolgálatában s ez a nép volt az, amely ezen a napon megjelent szemem előtt.

A zsidóság semmiféle megnyilvánulása nem gyakorolható volna reám mélyebb hatást, mint vallási életének eleven volta, amint hogy semmi más nem tett volna jellemzőbb bizonyosságot Izrael évszázados géniusza és szerepe mellett.

Ilyen volt tehát ez az én önmagamra ismerésem akkor, azon az októberi csülörökön a lyoni zsinagógában.

De ez a megnyilatkozás, amely a Jom Kippur Neilahján gyökeret vert bennem, egyre erősebbé, egyre hatalmasabbá vált.

Mellettem, szinte a kezem ügyében, az egykl padon egy elhagyatott imakönyvet pillantottam meg. Kinyitottam. Az ismeretlen betűk különös idegenszerű hangjegyekre emlékeztettek s kíváncsian nézegettem őket. Másnap a Rhone partján egy héber nyelvtant vásároltam s hozzáfogtam egészen egyedül, a héber nyelv tanulásához...

**Nedves, esős** évszakban szedik áldozataikat a járványos betegségek.  
Használja rendszeresen a kellemesen illatosított

**SENLASLO** (Szt. László)

fertőtlenítő toalett-szappant, megvédi fertőzések ellen.  
Vigyázzon nehogy utánzatokkal kiszolgálják!

Séta az oradeai temetőben...

## Az elmúlt esztendőben elhunyt három nagy rabbi sirhantjánál

A wizensitzi rabbi monumentális ohelja. — A két oradeai főrabbinak, Fuchsz Benjáminnak és dr. Kecskeméti Lipótnak még nem állítottak emléket.

### Egy bucurești fajromán ügyvéd sir a wizensitzi sirjánál

A zsidó morál nem ismeri a tulzolt jókedvet, de viszont nem híve a nagy temető-kultusznak sem. A zsidó rítus szabályai a halottak látogatását nemhogy dicsérré, inkább tiltja. Csak egyszer egy évben, a nagy ünnepek idején, látogatja a vallásos zsidó is a temetőket. A „kéver ovausz“ nagyszerű és szívbemarkoló pietása az, ami ilyenkor eltölt minden zsidó lelket és bünbánattal telten lépik át a halottak birodalmának kapuit. Ilyenkor megtelnek a temetők ájtatos és magukba szálló szomorú emberekkel, akikben felzúg a nagy érzés: memento mori... Gondolj a halálra...

Klippur napja előtt, nem csupán azokra kell gondoljunk, akik rokonilag és egyénileg állottak közel hozzánk, akiknek elmulása családnak bánata volt és a magunké... Nem! Ilyenkor a nagy zsidó „családnak“ a nagy közösségnek halottaira is gondolni kell...

Az elmúlt esztendő imái közben nem hittük volna, hogy amikor újra felcsendülnek a Kol Nidré szívbemarkoló dallamai, akkor nem fog előttünk állani az, aki ilyenkor átszellemült arccal, áhitattal, de azért kemény szavakkal ostorozta hű földi vásárunkat és figyelmeztetett arra, hogy jön majd a „leszámolás“, amikor számot kell adjunk tetteinkről a legfelsőbb előtt. Nem látjuk magunk előtt megboldogult Fuchsz Benjámin főrabbinak z. c. v. l. drága szent alakját. Elmult ez az esztendő és helyén a rabbiszékben reszkető fényű piros villanyláng ég, mert közben eltávozott körünkől... és elmentünk néhány nappal a nagy nap előtt sirjához, hogy ott emlékezzünk rá, aki nekünk olyan drága és felejthetetlen volt...

#### Séta az oradeai halottak birodalmában

Sétálunk az oradeai venetiai temetőben, ebben a 120 esztendővel ezelőtt létesített nagy temetőben, ahol tízezernél több zsidó halott alussza örök álmát. Mennyi kedvesünk, mennyi drága porhüvely, akik éltek, szenvedtek és talán boldogok is voltak, s mindannyiuk felett ott az enyészet, a Végzet, mely koránkésőn, de pontot tett életükre. Fuchsz Benjámin főrabbi sirja. Közvetlen nagynevű atyja, a történelmi emlékü Fuchsz Mór z. c. l. sirja mellett. Még nem jelzi emléket márvány, csak ezrek szívében él időtlen időnkig tovább. Most még az az egyszerű fa-fejfa jelzi sirját, amelyet temetése napján tűztek hantjára. Ott sirunk, könyörögtünk sirja mellett és idéztük a csupaszi, kiváló, nagytudású tanítónk, drága Mesterünk emlékét...

Ájtatoskodásunkban feltekintünk és látjuk, amint sokszázan özönlenek a halottak birodalmának útjain. Egy új épület felé tartanak, egy villághírű nagy caddik, Hager Izrael z. c. l. wizensitzi főrabbi sirjához, aki szintén 5696 ik évben hagyott itt bennünket. A menet élén fia, a nagytudású wilchovitzzi rebbe halad, aki Oradean átvette atyja helyét. Szép oszlopos, emlékének és nevéhez méltó ohell kapott Hager Izrael z. c. l. a wizensitzi rebbe, aki azal, hogy a sors azt parancsolta, hogy ebben a rögben aludja álmát, patinát adott, ennek a

temetőnek... A wilchovitzzi rebbe imádkozik és sir atyja oheljében. Körülötte többszáz főnyi tömeg, sirnak a hívek és imádkoznak. Megroggyannak a térdek és ha szabadság, bizonyára valamennyi lérdreogyna a fádalomtól és ez emlékek súlyától. De így csak állnak, szemükből törlik a könnyet és mondják, zokogják a tillemet és az imákat, órákon keresztül...

Feltűnik a szakállas, karakterisztikus arcok között egy bereivált arcu, nem zsidónak kinéző ember, aki együtt könnyezik a többiekkel, de nem imádkozik.

#### Az elhunyt wizensitzi egy hűséges román »chassidja«

Megkérdezzük az egyik befentesit, hogy ki ez az idegen? A válasz frappáns: egy bucurești keresztény, fajromán ügyvéd, aki eljött a rebbe sirjához imádkozni. Egy kissé elfeledjük, hogy a szenthely megdöbbenő hangulata leng körül bennünket és az idegenhez lépünk.

Előbb nem tudunk közeledni hozzá, mert szeméit törli és nagyon megtörnek és megilletődöttnek látszik. Összekulcsolt kezekkel sokáig áll a román ügyvéd az ohelnél. Majd amikor nyugodtabbnak látjuk, megkérdezzük: — Ügyvéd ur, ne haragudjon, hogy zavarjuk, de a mai zürzavaros, zsidóellenes világban mégis feltűnő, hogy Ön itt van. Békés szeretettel ezekkel a sok megkínzott arcu zsidóval, akik imádkoznak a jobb jövőért, a szent férfi sirjánál.

A megszólított finoman mosolyog, kezeit nyújt és azonnal a nyakkendőjénél egy gombot nyit ki, megmutatja a kameét, amelyet a megboldogult adott neki tíz esztendővel ezelőtt.

— Ez az amit tőle kaptam, tíz évvel ezelőtt és azóta nem volt pillanat, hogy ne lett volna rajtam. Ne gondolja, hogy egy babonás emberrel áll szemben. De a megboldogult olyan „csodát“ művelt velem, amit nem tudok elfeledni. Nem áruhatom el, hogy mi volt ez... most nem mondhatom el, talán egyszer... és tekintete a síron révedezik... majd egyszer elmondom, hiszen többiben jövök Oradeara és legfőképpen ez a sir vonz ide...



Sulfamyl puder csak

„EGGER“

védjeggyel valódi, más gyártmány, mint értéktelen utánzat visszautasítandó.

Mellette maradunk és együtt távozzunk a temetőből. Amikor kilépünk a kapun... csilingel a villamos, a venetiai állomáson épen átrobog egy gyorsvonat, visszazökkenünk a mai élethez és sokáig elbeszélgetünk a wizensitzi rebbe, halálán túl is hozzá hű román hívével...

Két rabbist már meglátogattunk, a harmadik, a Dr. Kecskeméti Lipót sirja a város másik végében, a nyugati szertartású zsidóság temetőjében van. Oda is ellátogattunk. A drága márványemlékek között bandukolunk a sírhoz. A zsidóság harmadik ezévi nagy halottjához. Rövidesen ide is díszes emlék kerül, bár ittel sokáig, nagyon sokáig fogják hirdetni eredményekben gazdag életének állomásait...

A „félelmes napok“ lelket reszkető hangulata tölti el szívünket. Meglátogattuk a halottak birodalmát, ellátogattunk az elmúlt esztendő három nagy rabbi halottjához...

Nem néhány hónap, s nem is néhány év, hanem emberöltők kellene hozzá, hogy elhalványuljon drága emlékü.

Séta a temetőben... őszeleji hűvös reggeleken... s ezeken az enyészetet lihegő rögből kell sarjadjon az új élet, amely lehet bármennyire kínos-keserves... de mégis csak Élet...

— Bruno Walter a bécsi opera egyik vezetője lett. Wien. A Németország-ból zsidósága miatt eltávozott világhírű Bruno Walter, Dr. Pertner közoktatásügyi és művészeti miniszter a bécsi operához nevezte ki, mint művészeti tanácsadót, Dr. Ervin Kerber mellé. Dr. Felix von Weingartner lemondása folytán üresedett meg az intendási pozíció, amelyet most Kerberrel töltött be a miniszter, aki sokáig működött Reinhard mellett is. A kinevezés szerinti köteles minden egyes fontos művészeti kérdésben Bruno Walter véleményét kikérni, amely a bécsi operánál előfordulhat. Bruno Walter, aki eddig is dirigált a salzburgi Festspieleknél és az opera dirigensi emelvényén is nagy sikereket ért el, ezzel a kinevezéssel sokkal nagyobb hatáskörrel biztosított magának és művészeti karrierjének új állomását jelenti.

**Tudja-e mit jelent I. V. O. ?**

**ruhafestésben, vegytisztításban a legtökéletesebbet**

ORADEA, Str. Ciorogariu 1.

Str. Ciorogariu 34. Telefon 8-53.

Piața Unirii 2. (Cziller mellett) Telefon 553.

# HIREK

„Népkünk” cikkeinek utánnomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

## Naptár 5697

Péntek: Tisri 9, szept. 25. ערב יום כפור

Szombat: Tisri 10, szept. 26. יום כפור מוכיר (Mazkir)

### Ünnep kezdete:

üzlet bezárás 6.00.

gyertyagyújtás 6.10.

Istenisztelet kezdete 6.20.

Ünnep befejezése 7.20

## KOL-NIDRÉ

— Idézetek a Zohárból —

1.

... Rabbi Joszé fia közeledett a tudósok csoportjához és így szólt:

— Én is tudok egy szót, mesterek!

Rabbi Jochanan ránézett:

— Beszélj, fiam, beszélj!

És az ifju így szólt:

— Egy szót hallottam, mesterek...

Mikor Izrael ott áll templomaiban és vezekkel: akkor Metatron, az Örökkévaló szolgáltevé angyala felemeli a zsidók imáit és kiteríti azokat az Égen. Mint egy felhőt. És mint egy szönyeget. És akkor a Mindenható lenéz ezekre az imákra és megsajnálja az ő népet. És ezek az imák: ez a szönyeg: ezek a felhők: ez már akkor maga a kék Mennyboltozat. Izrael imái: maga az Égbolt.

És rabbi Jochanan megcsókolta az ifju homlokát és így szólt hozzá:

— Gyöngyöt tartasz a kezében, fiam és ez a gyöngy legyen gyémánttá utjaid között...

2.

Mikor az Örökkévaló ítélőszékét tart a bűnösök felett, nem haragszik rájuk és nem akarja elpusztítani őket, bár vétkeztek ellene és megbántották őt az esztendő minden napján. De ha meglátja őket, gyarló testüket, gyarló tetteiket és gyarló bűneiket, megsajnálja őket, mert hiszen mégis: Ő alkotta mind. És akkor megvigasztalódik az ő haragja és megbocsát nekik.

De amikor ítélnie kell fölöttük, akkor szomorú lesz és bánatos az Ő Trónusa és meggyászolja őket: mert hiszen Ő alkotta valamennyit.

3.

Hiszen tudjátok, hogy kezdetben minden ember arcán ott ragyogott az Örökkévaló fényessége. Minden ember arca olyan tiszta és ragyogó volt, mint a Mindenható glóriája, mert hiszen Ő: „saját képmására alkotta őket”.

De a bűn, az megváltoztatja az ember arcát. És jöttek a bűnök és a vétek és eltorzultak az emberek orcái és elhomályosultak az ő szemeik.

Am azok, akik nem vétkeztek és ártatlanok maradtak földi életükben, azoknak az arca tiszta és ragyogó marad az utolsó pillanatig és az Örökkévaló fényessége nem tűnik le róluk soha.

A bűnbánat szent éjszakáján jusson eszetekbe Ádám: az első ember, az első bűnös. Kinek arcát minden halandó megpillanthatja abban a szörnyű pillanathan, mikor a halál összeszorítja a torkát. És Ádám így szól akkor minden haldoklóhoz: Én is vétkeztem és én is bűnhődtem. Te is vétkeztél és most neked is bűnhődnöd kell.

4.

... Rabbi ott ült a Könyv fölött és elmélyedt a titokzatos Szóban, mely megígérte, hogy ha Izrael elszenvedi mind a Szenvedést, a Bánatot és a Fájdalmat, akkor eljön a Megváltás és vége lesz minden szomorúságnak.

Es ekkor látományt látott Rabbi az éjszakában. Az Úr trónja előtt ott állt Michael arkangyal talpig ezüstben és összetett kezekkel fohászzkodott:

— Örökkévaló Isten! Te megígérted nekik! Te megígérted, hogy ha elszenvedik mind a Fájdalmat, megváltod őket és megszabadítod a Szolgásgától. Hiszen ők már eleget szenvednek, Örökkévaló! Talán még nem tért meg szívük, talán még nem tört meg a lelkük, de: Te, a könyörületes Istene vagy és most már váltsd meg őket mihamar.

És megszendült a Hang a miriárdnyi tűzlángban égő Trónról:

— Ó, Michael, fiam! Esküt esküszöm ma, hogy azon a napon, melyen visszatérnek hozzám és megbánják Bűneiket, hogy azon a napon nem lesz többé Szigorúság és Büntetés az én Ítéletemben. És ha csak annyit tér meg Izrael, mint a tű legkisebb foka — és Esküt esküszöm, ó Michael fiam: Én kitárom előtte a Legnagyobb Kaput, hogy végre visszajöhessenek hozzám az én szenvedő gyermekeim...

Rachamono

Kicsiny fohász a Kolnidre-esti imakönyvben. Őt sor. Nem is héber: arameus, ami azt jelenti, hogy a Nép Irla, maga a zsidó nép, a kiséber, a szegény, az elhagyott, a tudatlan, aki nem ismerte a hébert, csak a hazája nyelvén könyörgött az Istenhez. Őt sor. Kétségbeesett, rövid felkiáltás. Elrejtőzve a nagy imák között. Ezt nem zengi kórus, ezt nem dalolja kántor, ezt csak el-suttogják, elsielik az emberek. Pedig ebben az imában benne van az Ünnep. A Mindenható legszebb neve fordul meg benne, mint valami szentséges rim. Nem az, hogy: Seregek Ura. Nem az: Királyunk, Uralkodónk. De ez: Rachamono. Az IRGALMAS. Halljátok csak, így szól ez a kis ima: „Rachamono, aki meghallgatsz minden szegényt, hallgass meg minket! Rachamono, aki meghallgatod a sebzett szívűeket: hallgass meg minket! Rachamono, aki meghallgatod a sebzett lelkűeket, hallgass meg minket! Rachamono, hallgass meg! Rachamono, kíméld meg! Rachamono, ments meg! Rachamono, segíts rajtunk! Rachamono, irgalmaz! Rachamono... most! hamar! mielőbb Rachamono... akinek a neve is az, hogy Irgalom... ó, Rachamono!”

Neila

„Mikor meglátod a napot a Pálmafák hegyén: add ide köpenyem, hogy daloljunk a kapuk zárásának imáját...” így mondta a talmudi bölcs. Neila: mikor Odafenn megcsikordul a zár és fordulnak a kapuk és azután hiába a kopogás. Neila: az Égi Kapuk zárásának imája. De mi ideleln, kinyitjuk templomainkban a frigidádák kicsiny kapuját és nem engedjük lezárulni, míg el nem imádkoztuk ezt az imát. Millió és millió kicsiny kapu nyílik meg a Földön, csakhogy ez az egy Nagy Kapu odafenn nyitva maradjon — mi nem zárjuk le ideleln, ó ne záruljon be odafent sem! És ha már itt vannak az est árnyai és megpecsételve az Ítélet, akkor harsogjon fel az utolsó szó a Bíró elé, mely olyan, mint a haldokló utolsó igéje, mint a hívó utolsó könyörgése: hogy „Ó az Isten!”, senki más! Mert az még feljut, mert az még átlór a felhőkön, a Hét-szeres Vallomás, mint egy kalapács dörömböl a boltozaton... és aztán eltűnik a nap a Pálmafák hegyéről és minden kapu bezárul.

## Ha a gyomor nem jó, nincs élet

Az emberi szervezet egyik legfontosabb életfunkciója a jó emésztés, tehát nagyon fontos, hogy jól tudjunk enni és jól tudjunk emészteni, mert a természetes tápfelvételt semmivel a világon nem lehet pótolni. Tehát egészséges gyomor, jó emésztés, normális bél-, vese-, epe és májműködés szükséges ahhoz, hogy vérünk normális állapotát, szervezetünk egészséges működését fenntarthatassuk. A világhírű amerikai „Gastro D.” gyógyszer, melynek kiváló hatását már az egész tudományos világ elismerte és tekintélyes orvosok klinikákon alkalmazzák, olyan elemeket tartalmaz, hogy 10—15 éves súlyos gyomor- és bél-beleegségeknel, valamint vese epe- és májbejoknál rövid kúra után kitűnő eredményeket értek el vele. „Gastro D.” kapható az ország minden gyógyszerészetében és drogériájában, vagy postán megrendelhető 130 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerészetében București, Calea Victoriei 124.

Őszi divat szövet vásár Kertész női divatruházában, Piața Regina Maria 1. Olcsó, szolid, szabott árak.

— Eljegyzés. Salomon Lidor Targul Mureș eljegyezte Blum Mădit Gherla. (Minden külön értesítés helyett.)

— Ejegyzés. Kaufmann Lili Novisad (Jugoszlávia) és Drummer Márton Istrau (Jud. Sălaj) jegyesek. (M. k. é. h.)



**Togal**  
gyorsan és biztosan hat  
**RHEUMA / KÖSZVÉNY**  
ISIASZ, GRIPPA, IDEG- ÉS FEJFÁJÁS  
és minden más hűléses megbetegedésnél  
idült esetekben is meglepő eredményeket  
A Togal kiküszöböli a szervezetből  
a káros bomlási termékeket.  
Csakúgyon egy komoly Togal-kurát.  
Gyógyeszetárakban és Drogeriákban.

— Gyűjtene Frankfurter Dávid védőinek. Wien. A davosi gyilkosság, amely annak idején óriási feltűnést keltett, nemsokára a bíróság elé kerül. Frankfurter tette erős kihatással volt a svájci viszonyokra, mert köztudomású tény, hogy a svájci kormány, a Gustloff meggyilkolása után szigorította meg, vagy tette lehetetlenné a náci propaganda továbbfejlesztését. Most, hogy rövidesen tárgyalásra kerül a sor, nincsen megfelelő pénz-alap arra, hogy a védelmet kellőképpen elláthassák. Ezért a világ zsidó lapjai felhívásokat bocsátanak ki, amelyben pénzüsszeg gyűjtésére hívják fel a zsidóság figyelmét, hogy a Frankfurter védelmét kellőképpen elláthassák.

— Aki jól akar étkezni, keresse fel Bucureștiben, Str. Emigratului 8 szám alatt, a Targul-Lapușról elszármazott Herskovit's Samu orih. kóser vendéglőjét.

— Siesta Szanatórium Budapest, I. Ráth György ucca 5., a főváros egyik legideálisabban fekvő gyógyintézete. Bal- és ideggyógyászat, sebészet, szülészet, nőgyógyászat, urológia, stb. Röntgen, kémia és mikroszkopiai laboratórium. Elektrokardiograph (szívvizsgáló). Krogh féle alapanyagcsere vizsgáló készülék. Enterocleaner (bélfürdő). Modern vizsgyógyintézet. Orvosilag vezetett villanyüzemű konyha. Elsőrendű ellátás. — 9700 négyzetököles park. — Olcsó árak!

## Tartjuk a vezetőhelyet

nemcsak munkáink elsőrangúságával, hanem áraink szoliditásával is.

# VÉGH ruhafestőgyára

Felvételi helyek: Piața Regina Maria 2.  
Bul. Reg. Ferdinand 61.  
Strada Crinului 5.

Telefonok 1-17 és 108.

Perzsaszőnyeget, gyapjufonalakat  
bizalommal

**Schulhof Emilné-től**  
vegyen

**ORIENT**

Szövőiskola Oradea  
Str. Ep. Ciorogariu 14.

Szaksterü szőnyegjavítás! Állandó tanfolyam!

— A hollandiai bíróság ítélete szerint: német zsidó és árja német nem köthetnek házasságot. *Hágo.* Az utóbbi időben többször döntött a hollandiai bíróság afőltt, hogy köthetnek-e házasságot külföldi zsidók és nem zsidók, a német árjatorvény tekintetbevételével. Egy holland zsidó és egy nem-zsidó német nő, valamint egy német férfi és egy osztrák zsidónő házasságát engedélyezték. Ezzel szemben a dordrechti bíróság úgy döntött a napokban, hogy egy német állampolgársággal bíró zsidó és egy luteránus vallást követő német nő házasságát nem engedélyezte. A bíróság megállapította, hogy a német fajtvédelmi törvények értelmében, ez a házasság a német birodalom határain belül nem érvényes és Hollandiának, a német állammal kötött házassági jogra vonatkozó megállapodása értelmében csak olyan házasságok köthetők Hollandia területén, amelyet a német törvények is elismernek. Azok a zsidók és árjak, akik tehát mégis házasságot akarnak kötni, Hollandia területén ezt nem tehetik meg. (Ez volna az árja törvények közül a legkevésbé veszélyes. A szerk. megjegyzése).

— Házasságokat a legnagyobb titoktartással és a legbiztosabb eredménnyel közvetít a széleskörű összeköttetésekkel rendelkező „MIREA” iroda Cluj, Regele Ferdinand 116. Telefon 142.

**3 kell a kisbabának:  
hintőpor, krém, szappan**

de az **Stöfer**  
legyen!

— A párisi amerikai nagykövet visszavonul hivatalától. *Páris.* Az Egyesült Államok párisi nagykövete, a zsidó *Josse Isidor Strauss*, lemond nagyköveti megbízatásáról, egészségügyi okok miatt. — Itt emlíjük meg, hogy az amerikai cionisták nagy sajtókampányt folytatnak a palesztinai bevándorlási zárlat tervével kapcsolatban. Nem csupán az ottlakó 400.000 zsidó életkérdéséről van szó és nemcsak a világszerte szétszórtan élő tízenhat milliónyi zsidónak fontos, hanem az egész kultúremberiség számára elsőrendű fontossággal bír, hogy a Palesztinai kérdés megoldást nyerjen, mert a nyomorgó európai zsidó tömegeknek életérdeke, hogy a zsidókérdés legalább Palesztina vonatkozásban bizonyos könnyebbséget kapjon. A nyilatkozat, amelyet William Lewis, az organizáció ügyvezető elnöke szignált, azzal fejezi be, hogy a történelmi jogokat sorolja fel, a modern cionizmus alkotásait a Balfour deklaráció óta és a Népszövetség felelősségét, a mandátum maradéktalan teljesítéséért.

— Cluji utja alkalmával okvetlenül keresse fel az Adler féle vegetáriánus éttermet, ahol reggelit, ebédet, vacsorát a legjutányosabb árban kaphat, ugyszintén a legfrissebb cukrászsüteményeket. — Esetleg éjjeli szállást is. Cim Orth. Kóser Vegetáriánus étterem Cluj str. Regele Ferdinand 22. I. em.

— Saját gyártmányu cipőt, garanciával legolcsóbban vehet SZIRMAY-nál, Oradea, Sas-palota.

— **Constanța-ban, a »Tel-Aviv«**, legjobb hírnévnek örvendő és szigoruan orth. kóser vendéglő, **Str. Traian 14 szám alatt, Melamed Ignác** (Sibiu) irányítása mellett, megnyílt. Elsőrangú ardeali konyha. Olcsó árak. Szükség esetén megfelelő lakás.

## Dirty Jews!

Két angol szó a cím. Fordítása: Piszkos zsidók! A brit fasiszta párt, a Mosley pártja röpcédulákat dobott le London uccáira. Amelyen még a fenti két szón kívül a következő állott: „Angol tiszteteknek és katonáknak kellett meghalni értetek piszkos zsidók! Gyávák, miért nem véditek ti magatokat Palesztinában?”

Letagadhatatlan tény, hogy eddig 34 angol tiszt és katoná halt meg az arabok elleni harcban. Száznál több sebesült került kórházba.

Hát miért? — kérjük mi is az angol fasisztákkal. De mi más választ tudunk erre adni. Nem gyávaság, hiszen már ezerszer megirtuk, hogy több mint 50.000 katonaviselt élelterős, sok háboruban is résztvevő férfiak van Palesztinának, akik nemhogy a maguk árnyékától, de még az arab banditáktól sem riadnak meg. De ezeket éppen az angol haderő fegyverezte le. Kezdte 1920-ban, amikor a zsidó légiót leszerelte. Azután elkönfiskálta minden fegyverüket. Nem engedte, hogy a zsidók körében bármilyen katonai, vagy ahhoz hasonló fegyveres formáció létesüljön. Ha egy zsidót fegyverviselésen rajtacsíptek, kegyetlenül elzárják. Azt se lelejtjük el, hogy 1929-ben, a tel-avivi polgárok, akiktől minden önvédelmi eszköz elszedtek, pusztá botokkal mentek neki, az állig fegyverzett araboknak, akiket meg is futamítottak. Hát nem gonoszság kell hozzá, méghozzá nagyfokú, gyávasággal gyanusítani a palesztinai zsidókat, amikor így is, vezetik az autókat, dolgoznak, járnak kellnek az orgyilkosok között fegyvertelenül, csak hogy a gazdasági élet folytonosságát megőrizzék. Hát nem volna egyszerűbb és biztonságosabb, ugyanazt a munkát fegyveresen elvégezni?

De az angolok nem engedik. A Palesztina kormány készakarva lefegyverezte a zsidókat. Az a kormány, amely megengedi, hogy a legmodernebb öldöklő fegyvereket becsempésszék az arab banditák az országba, hogy azután ott megbénítsák az életet és végeredményben a zsidó áldozatok mellé angolok is kerüljenek. A zsidó mulasztás áldozata a 34 angol halott? Nem, nem és ezerszer nem! Az angol hivatalnokai kar perfidiájának áldozatai, akik esküvel megpecsételt kötelezettségüknél fontosabbnak tartják és előnybe részesítik, zsidógyűlöletüket.

Nincsen egyetlen zsidó Palesztinában, aki ne a legnagyobb örömmel menne az első hívásra megvédeni otthonát és ősei földjét, ha kell fegyveresen, ha kell életét áldozva az eszméért. Próbálja meg az angol hatalom, hívja fegyverbe a palesztinai zsidókat, vagy engedje meg, hogy a világ bármely részéből menjenek oda, fegyveresen védeni a szent talajt. Meglátják hogy az első hívásra százszázalékosan mennének a zászlók alá.

Való igaz, hogy 34 angol halt meg az arabok golyójától. De ebben százpercentben az angolok a hibásak. Engedjék a zsidókat, hogy védekezzenek. Nem fog angol katoná meghalni! De akkor a milliárdokat se zsebeljenek be a közgazgatásért. Akkor ne csináljanak flottabázist akkor ne szedjék le a tejfölt. Akkor ne nyomorítsák a zsidókat. És főleg ne gyanusítsák őket gyávasággal. Még a fasiszták sem, London uccáin. Senki a világon, mert nem érdemlik meg, mert a legnagyobb hősiességet gyávaságnak minősíteni: a legnagyobb perfidia. Mit mondjunk? Valódi hamisítatlan angol perfidia!

— **Deutsch Pál orth. kóser bodega** Baia-Mare, Kispiacon.

**Budapestre utazók figyelmébe!**

**Orth. kóser penzió Budapest központjában, Andrassy-ut 43. szám** Augusztus 2-án megnyílik. Modern kényelemmel berendezett ragyogó tiszta szobák, folyóvízzel. Kívánatra diétás konyha. Bővebb felvilágosítással szolgál a tulajdonos:

**Friedman Józsefné** (Andrassy-ut 43)  
Telefon: 12-89-67.

vagy **Oradean özv. Strasser Ignátné**  
Str. Nicolae Iorga 17 szám alatt.

Az erdélyi zsidók találkozóhelye!

Megnyílt

**BERKOVITSNÉ**

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

**BUCUREȘTI,**

Str. Lipscani 7.

Elsőrangú erdélyi konyha!

— Egy volt német miniszteri tanácsos lelki összeomlása az emigrációban. *Páris.* Szomorú esemény színhelye volt a napokban, egy párisi vendéglő, ahol évek óta állandóan étkezik *Dr. Seelig*, volt berlini miniszteri tanácsos aki régebben, a porosz kultusz-miniszteriumban, a színházi osztályt vezette. A 60 éves emigráns, meglehetősen szűkös anyagi viszonyok között élt, de sohasem fordult azért az emigránsokat segélyezőbizottsághoz. A legnagyobb visszavonultságban élt, s ismerősei körében nagy feltűnést keltett az a botrány, amelynek középpontjába került. A vendéglőben, étkezés közben hirtelen revolvert rántott és lövöldözni kezdett, azonban senkit sem sebesített meg. A rendőrségen azt vállalta, hogy öngyilkos akart lenni, csak az utolsó pillanatokban elvesztette önralmát. *Dr. Seeliget* letartóztatták és az ügyészség fogházába vitték *Dr. Seelig* ismerősei körében az esetet annak tudják be, hogy a volt miniszteri tanácsos lelkiileg összeroppan, az emigráció éveit alatti és nem bírta tovább a sok nélkülözést.

— **Hányan hagyták el a zsidó választ Prágában?** 1935-ben 187 személy tért ki, ezek közül körülbelül 80—80 férfi és nő, 17 fiatalember. 140 felekezéseinélküli lett, 29 római katolikus, 10 evangélikus és nyolc cseh-szlovák. A zsidó hitre tért 1935-ben 50 személy, ezek közül 18 férfi és 32 nő.

Raktárunkon levő siremlékek minden elfogadható áron eladó

**Veiszlovits I.**

Oradea

Bul. Regele Ferdinand No. 13, az udvarban

— **Elítéltek egy londoni antiszemítát.** *London.* *John Pentold*-ot, aki tagja az angol fasiszta szervezetnek zsidóellenes beszédéért, amelyet szabad ég alatt 250 ember előtt tartott *F. O. Langley* rendőrbíró 40 szilling pénzbüntetésre ítélte, vagy hét napi elzárásra. Ezenkívül 50 font-ot letétbe kell helyezni, annak biztosítására, hogy a következő 12 hónapban rendszeren fog viselkedni. Ha ezt az összeget nem tudná letenni, az esetben újabb két havi fogházra ítéltek. *Penfold* a fogházat részesítette előnybe, azon a címen: A zsidóknak minden szabadságuk meg van, nekünk azonban nincsen. Amikor a rendőrtiszt, aki végighallgatta a beszédet, beszámolt a bíró előtt mindarról, mit a vádlott mondott, akkor a vádlott arra hivatkozott, hogy szólásszabadság van. A bíró erre kijelentette, hogy szabadság és szabadság között nagy a különbség. Ő a zsidókat az országra veszélyesnek tartja, de ellensége minden erőszakosságnak.

— **Fuchs Ila angol nyelvtanárnő, az angol nyelv tanítását október 1-én kezdi.** Oradea Str. Rimanczy 12.

— **5000 német zsidó vándorolt ki 1936 első felében Palesztinába.** *Berlin.* A német zsidók kitelepítésére alakult központi iroda most adatokat közölt azokról a zsidókról, akik 1936 első felében Palesztinában vándoroltak. Haifa és Jaffa kikötőiben ez időszakra 4396 személy szállt partra. Néhány száz turistát is legalizáltak ez idő alatt, úgy, hogy végeredményben 5000 személy telepedt le németországi származással. Azok nincsenek beleszámítva, akik Németországból vándoroltak ki ugyan, de közben más országban is tartózkodtak. Kiegészítésként ehhez a jelentéshez közlik még, hogy július 1-től mostanig 2300 németországi zsidó szállott partra Palesztinában.

## Negyven halott egy nap alatt

Az a hír, hogy az angol kormány nagy erővel fog rendet teremteni, az arab terroristaikat arra ösztökélte, hogy még erőteljesebben lépjenek fel. Nemrégiben *egyetlen napon negyven ember halt meg*, a legtöbb, ami egy napon elpusztult a nyugtalanságok óta. Egy angol koplár, öt angol és egy palesztinai rendőr, valamint 33 arab bandita halt meg. Három angol katonát és egy angol rendőr súlyosan megsebesült. *Rospino* mellett egy rendőrpárult, amikor őrzésen volt, megtámadták. Három rendőr meghalt a helyszínen, egy negyedik hullóját később találták meg. A támadók egy gépfegyverrel raboltak el ezer tölténnyel. Három arab a helyszínen halt meg, harmincat a repülőgépek öltek meg, *Nablus* mellett, egy angol csapat, három repülő segítségével felvette a harcot a zendülőkkel. Nyolc arab halt meg ennél a harcánál. A Jeruzsálemi óvárosban egy európai öltözötű arab rálőtt Ali Khalil arab rendőrségi detektívre, aki azonnal meghalt. A teljes elemekül. Khalil nemrégiben került Tulkaremből Jeruzsálembe és a terroristák üldözésével foglalkozott.

— Lloyd George állítólag a zsidóság érdekében is tárgyalta Hitlerrel. *Berlin*. A világsajtó foglalkozott napokon keresztül azzal az eseménnyel, amely általánosságban nagy felhajtást keltett. Lloyd George, Anglia volt miniszterelnöke meglátogatta Hitlert Berchtesgadenben és a tárgyalások folyamán állítólag a zsidókérdés is szóba került. Lloyd George kijelentette volna, hogy nagy akadály az angol közvélemény megértésének Hitler irányában, a zsidókérdésben elfoglalt merev álláspontja. Az angol sajtó egyrésze azt írja, hogy Lloyd George befolyásolni igyekezett Hitlert, zsidóságról vallott álláspontjának megváltoztatására.

A subotcai főrabbi Mediáson. Az elmúlt héten kedves vendéget üdvözölhetett a mediási hitközség Deutsch Mózes főrabbi személyében, ki fia látogatására érkezett. A hitközség ezt az alkalmat ragadta meg, hogy Reich Mózes főrabbi útján vendégiszónaklat megtartására kérje fel az illusztris szabadkai főrabbit. Zsufolásig megtelt templom Deutsch Mór főrabbi droseja alkalmával, aki beszédében a zsidó világ aktuális kérdéseivel foglalkozott. A mesteri fordulatokkal felépített kiváló szónoklat rendkívül mély hatást váltott ki a hallgatóságban.

A clujai „Poel Charédi” szervezet impozáns keretek között bucsuztatta az elmúlt héten a Szentföldre állíjjázó Salavetz Ábrahámot. Az ünnepélyt Klein Eljahu rabbi beszéde vezette be, majd pedig Nussbaum Mihály ügyv. elnök bucsuztatta az Erecbe állíjjázót, míg *Alberi Nándor* elnök felszólalásában méltatta a távozó Salavetz-et, aki nemtrödve a mai ereci dekonjunkturával és, mint iparos a jelenlegi nehéz időkben áttelepült a Szentföldre. *Marosy József* további összetartásra hívta fel a szervezet tagjait, majd lelkes hangulatban a Hatikva hangjai mellett véget ért a szép ünnepély.

## AZ ORVOSOK EZREI



## RENDELNEK URODONAL-T

amely mindég kitűnő eredményeket ad. A Tudományos Akadémián és az Orvosi Akadémián tudományos értekezések méltatták. A legmagasabb Egészségügyi Tanács ajánlása folytán a Tengerészeti Minisztérium is bevezette használatát.

Más készítmények fölötti fölénye abban áll, hogy hatása tökéletes és sok oldalú:

1. Hugysav ellen, amelyet kikezd, felold és eltávolít 37-szeresen nagyobb erővel mint a Lithiné.
2. Bármilyen természetű mérgező anyag ellen, amelynek mérgező hatását megszünteti és amelyet kihajt a szervezetből.
3. Nagyon nagy vérnyomás megszüntető és fertőtlenítő hatása van, amellyel a májra, a vesékre és az összes többi szervekre hat.
4. Szabályozza az erek vérnyomását és feszültségét, valamint az általános vérkeringést.
5. Regenerálja a szerves sejteket.

Az URODONAL-T mindég eredményesen ajánlják: Reuma, migrén, köszvény, ischias, idegyulladás, vesekő, epekő, vesehomok, beteges kövérség, bőrbetegségek és artritikus zavarok eseteiben.

CHATELAIN KÉSZÍTMÉNY



MEGBÍZHATÓ MÁRKA

KAPHATÓ GYÓGYSZERTARAKBAN ÉS DROGÉRIÁKBAN

— Gaza mellett egy katonai patrullra rálöttek két arab megsebesült. — Jeruzsálem és Jericho között egy autóra rálöttek, két arab megsebesült. — Husz tagból álló banda megtámadott egy Nablus felé haladó teherautóból álló karavánt. Utközet fejlődött ki, amelybe beleszóltak a Ramlehől segítségül előhívott angol repülők. A sötétség beállta után is tartottak a harcok. Számos arab megsebesült.

— »Bűnözők üldözése Cernaui-ban“. *Cernaui*. Ezen a címen, hogy „Bűnözők üldözése Cernaui-ban“ az ifteni náci-ujság részletesen közli, hogy a rendőrség nagy tisztogatási munkálatai folyamán igen sok betörő, rabló, zsebvágó került hurokra. A cernaui zsidó ujságok ezzel kapcsolatban megemlítik, hogy az elfogottak között egyetlen egy zsidó sincsen, dacára annak, hogy ugyancsak ez a nemzeti szociálista érzelmű ujság állandóan a zsidókról, mint bűnözőkről ír. Bár mi sem vagyunk csupa angyalok — írja a cernaui zsidó lap — mégha most egyetlen zsidó bűnöző sem volt közöttünk, azért azt sem tűrheljük, hogy mint „bűnözők“ ről írjon az antiszemita sajtó rólunk.

## Amerikai államférfiak újévi üdvözlétei a zsidóságnak

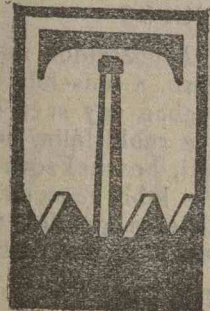
*Roosevelt* az Egyesült Államok elnöke, ezévhelyben is, mint eddig mindég, a zsidó távirati ügynökség útján tolmácsolta újévi jókívánásait, a világ zsidósága számára. Amíg a németországi zsidóüldözés nem volt olyan súlyos következményekkel járó, addig ezek az üdvözlések, sablonosnak tűntek már. De azóta megnövekedett ezeknek az üdvözléseknek jelentősége. *Roosevelt* kijelenti üdvözlésében, hogy különös öröme szolgálat, zsidó polgártársainak a roshasonoh alkalmából jókívánásait tolmácsolni. Az elnök példáját követik a többi amerikai államférfiak is, így *Cordell Hill* külügyminiszter többek között az írja: „Boldog vagyok, hogy zsidó polgártársaimmal együtt dolgozhatom a nemzetközi béke érdekében és az egész világgal fenn kell tartuk a barátságos jóviszonyt“. *Harold I. Ickes* belügyminiszter azt mondja többek között: „Sok bajon és keserves élményen ment keresztül a világ zsidósága, az elmúlt 5896 esztendőben. Az Egyesült Államok területén nyugalomban éltek a zsidók és sokban hozzájárultak ahhoz a gazdasági és szociális konszolidációhoz, amely Amerikában az utóbbi években észlelhető volt“ *Arizona* állam kormányzója, *Benjamin B. Moeur* örömmel írja, hogy állama területén ismeretlen az az intolerancia, amely világszerte uralkodik a zsidókkal szemben. *George H. Dern*, hadügyminiszter, *Claude S. Swanson* tengerészeti ügyminiszter, *Daniel C. Roper* kereskedelemügyi miniszter szintén üdvözölték a zsidóságot, azonkívül számos állam kormányzója,

— *Mary* angol anyakirálynő látogatása *Sir Philipp Saason*nál. *London*. *Mary* özvegy királynő folkstone-i birtokán meglátogatta *Sir Philipp Saason* légügyi államtitkárt, aki a híres indiai zsidó nábob családnak, tagja. Nemrégiben, — amint mi is megírtuk — *VIII György* angol király is meglátogatta a zsidó politikus és egy napot töltött nála.

— *Gustave Kahn* meghalt. *Paris*. 76 esztendő korában meghalt Párisban *Gustave Kahn*, a híres szimbolista költő és író. A párisi nemzeti könyvtárban épen most van műveinek reprezentatív kiállítása, amely iránt nagy az érdeklődés.

## Ismeri Ön a TELLMANN szövetet?

Ha nem —  
ugy kérje minden  
posztókereskedésben  
csakis a



## TELLMANN VILMOS ÉS TÁRSAI RT.

braşovi posztógyár által gyártott  
kiváló minőségű szövetkülönlegességeket!

Meg fog győződni, hogy gyártmányait egyetlen  
posztógyár termékei sem mulják felül!

## Az ünnepre és iskolaszézonra

mindenféle gyermekáru, kötött, szövött- és rövidáru, nyakkendő, bőrkézi, női és férfi fehérneműket méret utáni rendelésre saját és hozott anyagból legjutányosabban szerezheti be

### Lampel-nál

Oradea, Bul. Reg. Ferdinand 4.  
(Reichard cipőüzlet mellett)

— **Halálozás.** Sulyos gyász érte a Bandul de Campie-i Zelig családot a 25 éves László fiuk tragikus hirtelenséggel történt elhunytával. Alig pár napl betegség után általános mérgezés következett be, amelyen már nem tudott az orvostudomány segíteni. Az elhunyt Zelig László tragédiája nemcsak szűkebb családját rendítette meg, hanem az egész környéket, hol csak ismerték nemes jellemét. Minden zsidó megmozdulás helységében, mint sékel, Keren-Kajemeth, K. Hajeszod, Zsidó Kórház akció, stb. az ő nevéhez fűződik. A gyászszertartáson százak és százak vettek könnyes bucsút az elhunytól és osztaiban részvét tanuskodott arról, hogy milyen szeretet és megbecsülés övezte életében az ifjú Zelig Lászlót. Halálát mélyen gyászolják menyasszonya, valamint a bándi, cluji Zelig, Erczmann, az oradeai Schwartz és Strasser, és az aradi Hillewitz családok.

— **Ki volt Dr. Lewi Billig, a megölt egyetemi tanár.** Jeruzsálem. Megírjuk, hogy Dr. Lewi Billig egyetemi docent egy arab golyója orvul leterítette. A „Times” augusztus 25-iki számában cikket közöl, a tragikusan elhunyt zsidó tudósról. Megírja, hogy Cambridge-ben tanult és még sok barátja él ott, akiket a tudós halála mélyesen megrendített. Billig az ideális tudós mintaképe volt. Boldog volt, hogy tanulhatott és taníthatott és boldog volt, hogy barátai között élhette Palesztinában. Az arab tudománnyal foglalkozott és összekötő kapocs akart lenni, a tudás és felvilágosítás útján, a két nemzet között. Ugy vélte, hogy a kultúra eszközeivel lehet közelebb hozni a két népet, amelynek elvégre közös eredete volt. Billigben ideális vezetőt talált a jeruzsálemi arab kutató osztály. Igazi angol eredű tudós volt, aki emellett, hogy vallásos zsidó, igen jószágos, derék ember volt. 39 éves korában érte utól a halál. Éppen íróasztalánál ült és egy arabokról szóló nagy tudományos munkán dolgozott, amikor az ablakhoz lopózott egy bandita és orvul hátulról agyonlőtte.

— **Alt Berun zsidómentes.** Breslauból jelentik: A rybniki kerületben levő Alt Berun községből elköltözött az utolsó zsidó család is. A nemzeti szocialista éra előtt hetven zsidó család lakott itt.

— **Harc a londoni zsidóság vásárnapjáért.** Az utóbbi időben folyton naprendes van valamivel kapcsolatban, a zsidókérdés, az angol napilapokban. Hol a palesztinai események, hol a napirenden levő vasárnapi munkaszüneti törvény izgatja a kedélyeket. Nemrégiben például nagy harc volt a sütőiparosok körében, a vasárnapi munkaszünettel kapcsolatban. Az ezzel kapcsolatos vitákban a sütőiparosok elnöke kijelentette, hogy nem adható több jog a zsidó pékeknek, mint amennyi nekik van. A zsidó pékek kijelentették, hogy csak azok a pékek süthettek eddig vasárnapra, akik szombaton pihentek. Ez azonban most szemel szurt az angol pékeknek, úgy hogy valószínűleg beszüntetik a zsidó pékek eddigi kedvezményét.

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozóhelye Bucurestiben

**KATZ** orth. kóser restaurant

București, str. Carol 32. I. emelet

## Zsidó humor

### KÜLÖNBESÉG . . .

Egy palesztinai lap írja: Egy nemrég Lengyelországból bevándorolt zsidó látja, hogy Tel-Aviv és Jaffa határán valami nagy futás van. Mikor hallja, hogy zsidót bántanak, szomorúan mondja:

— Hát itt, Erec Jiszróelban is futnak a zsidók, akércsak Lengyelországban?

Amire az egyik fiatalember megmagyarázza neki:

— Csakhogy nagy különbség van ám a futás irányában. Lengyelországban futnak a zsidóüldözés színhelye elöl, itt meg futnak a zsidóüldözés színhelye felé . . .

### A SIRKŐ

Párizsba ér egy vándor snorer. Egyik hitsorsos megmutogatja neki a város nevezetességét s elviszi a zsidó temetőbe is. A temető legjobb helyén fekszik Rothschild sírja: fejtől egy gyönyörű, hatalmas sirkő . . . A snorer sokáig, figyelmesen nézi a művészi alkotást, aztán párizsi barátjához fordult:

— Stehst du, Jankel, das heisst gelebit!

### EZ IS OK? . . .

A vilnai község vezetője, R. Sabatal Kajhén, a híres „Sach”, nagyon szerette volna kántornak megválasztatni egyik lötkrement hívét, a „Beér Hagajló” szerzőjét, R. Majset, aki nagy nyomorral küzdött. A hitközség ellenkezett: „Hiszen nincs hangja!” Mire a a Sulchan Aruch kondikátora csodálkozva felelt:

— Hát ez baj? Bölcselnk szerint az előimádkozó legyen imákban jártas, tanult ember, istenfélő, sokgyermekes, gondokkal sújtott, kedvelt a községben és kellemes hangú. Hát R. Majseban megvan minden előírt tulajdonság: sok a gyermeke, sok a gondja, tudós, közkedvelt, istenfélő, csak éppen hangja nincs. És mert egy tulajdonság hiányzik, mellőzzük őt? Hol találunk kántort, akiben megvan valamennyi felsorolt tulajdonság? . . .

### NEM NAGY SZERENCSE . . .

A kerületi kapitány maga elé állta egyszer a világhíres Scholem Rokeach rabbilt.

— Tudja azt, hogy én vagyok a második Hámán?! — mondja szigorúan összeráncolt homlokkal.

A rabbi nyugodtan felelt:

— No, az elsőnek sem volt valami nagy szerencséje.

### MA AZONBAN . . .

A berdicsevi rabbi, Lévi Jichak minden este mielőtt nyugóra tért volna, törvényt tartott lelkiismeretével, számba vette minden aznap elkövetett cselekedetét, megbánta hibáit és így szólt: „Lévi Jichak többé nem teszi meg!” Azután megint így beszélt magához: „Lévi Jichak, ezt már tegnap is mondtad!” Majd harmadszor is megszólalt: „Tegnap Lévi Jichak nem szólt igazat, ma azonban az igazat mondja” . . .

### MI JOBB?

A chaszidok megharagudtak Chajim Azerbachra, a lunschilzi rabbrra, mert egyszer társaságban egy szép asszonnyal társalgot. Mikor a rabbi látta, hogy célzatosan terjesztik a hírt, bosszankodva mondta:

— Jobb, ha az ember egy asszonnyal beszél és Istenre gondol, mintha Istennel beszél és emellett az asszonyokra gondol.

### A TIZEDIK]

Rabbi Áron, a nagy „Rav” fia, péntek este a frigyláda előtt imádkozott. Az isten tisztelet után hazament chasszideusaival, megszentelte a szombatot és így szólt hozzájuk: — Mikor a szombat beköszöntött, Balsem tov leszállott a magasságokból és így beszélt hozzám „Gonosz végzet fenyegeti Izráel fiát!” de én közbeléptem, hogy tiz caddik halála fordítsa el felőlük a gonosz végzetet. Kilencen már elköltöztek közülük: akarsz e a tizedik lenni?” Azt mondtam akarok.

Az utolsó szónál rabbi Áron hátrahanyalt, lehunyta szemét és lelke az örökkévalóságba szenderült . . .

— **A lengyel felsőbb iskolák hallgatóinak száma csökken.** Varsó. Az új iskolaév kezdetével megállapították, hogy a zsidó felsőbb iskolák hallgatók száma, az előző évihez viszonyítva erősen csökkent. Sok hallgató, akik nem is végezték el teljesen az iskolát, végelbocsájtó bizonyítványt kértek. Az érettséghez kerülő hallgatók száma évről-évre csökken. Ennek az az oka, hogy az intellektuális pályákon folyton csökken a boldogulási lehetőség. A német nyelven oktató iskolák és azok tanítói is nyomorba kerültek, mivel látják, hogy a jövőben ennek a nyelvnek nem lesznek olyan lehetőségei mint a múltban voltak. Ezzel szemben a francia és angol nyelvű iskolák tulsufoltak. Erős az érdeklődés a zsidó szakiskolák iránt A varsói hitközség ipariskolája tulsufolt. A szakkurzusok általában igen frekventáltak és igen sok főiskolát hallgató nő áttért a praktikus munkára és kapcsolatonokban és varrőiskolákban akarják jövő boldogulásuk útját megtalálni.

— **Elkerülhetjük-e a szenvedést?** Igen. Például a reumatikus fájdalmakat, amelyek az esős időnytől kezdve egyre súlyosabban marcangolják szervezetünket. Elegendő, ha minden este bevesz egy pohár vízben egy kávékanálny URODONAL-T, amely megszabadítja a szenvedéstől és felüldíti szervezetét. Itt van mindjárt az esős időszak, ne szenvedjen ha nem muszáj.

— **»Adefa«.** Berlinben megjelenő „Angriff” írja: A ruházati ipar gyárosai tisztában voltak azzal, hogy ebben az iparágban a zsidóság tulsulyban van. Ezért elhatározták, hogy megalkották a német-órja ruhagyárosok munkaközösségét, amelyhez rögtön le is csatlakozott 400 gyáros. Ezek elhatározták, hogy a vevők informálására, minden gyárukból kikérült árura egy jelet tesznek, amely az „Adefa” lesz és ezzel fogják figyelmeztetni a fogyasztókat is, hogy csak árja cégektől vásároljanak. Minden német polgártárs kötelessége megvizsgálni, hogy ruhája ezektől a gyárosoktól ered-e.

— **A Keren Hajeszod kolóniái a zavargások dacára teljesítik anyagi kötelezettségeiket.** — Tel Joseph KH-kolónia f. év augusztus 20-án fizette ki a szeptember végén esedékes adósságát a KH főirodájának, a számszerint 527 fontot. Ebből az alkalomból dr. Artur Ruppin a következő levelet intézte Tel Joseph-hez: — „Nagy meglepéssel olvastam, hogy adósságatok első részletét a KH-nál már befizették. Örömmel üdvözöllek benneteket abból az alkalomból, hogy elsőként vagytok azon kolóniák között, melyek a KH-val szembeni kötelességüknek eleget tesznek. Mindig erősen bíztam abban, hogy kolonistáink minden körülmények között teljesíteni fogják a nemzeti intézményekkel szemben elvárt kötelezettségeiket és boldog vagyok, hogy bizalmam jogos volt”. — Nehalal Mosav, melyet a KH 1921 augusztus 26-án létesített (sajnos a mostani helyzet miatt nem ünnepelheti meg 15 éves fennállásának jubileumát) a közeli napokban fogja kifizetni első részletét a KH-nál, mely szintén csak szeptember végén lenne esedékes. Ejn Charod Daganat ugyancsak most fogják teljesíteni esedékes fizetéseiket.

— **A zsidó nagyiparosok távirata Baldwin-hoz.** A nagyiparosok palesztinai szövetsége, azzal kapcsolatban, hogy a bevándorlást felfüggeszteni szándékoznak, a királyi bizottság látogatásának ideje előtt, táviratot menesztett Baldwin miniszterelnökhöz. A táviratban felhívják a miniszterelnök figyelmét azokra a veszedelmekre, amelyek a bevándorlás felfüggesztésével járnak. Az ország gazdasági beállítottsága a folytonos bevándorlásra alapszik és az ország pénzügyi és kincstári helyzete és jóléte is ettől függ. Felhívják a miniszterelnök figyelmét arra a körülményre is, hogy ez az esetleges intézkedés, az angol tőkeinvestícióknak, amelyek az országban vannak, nagyon ártóan. A bevándorlás szigorítása alig volna alkalmas arra is, hogy a békét biztosítsa az országban. A távirat azzal fejeződik be, hogy kéri a premiért, hogy a bevándorlást az ország felvevőképességéhez viszonyítsák és a zsidókkal való jóviszonyt annál is inkább ápolják, mert ők mindenkor az angolok leghűbb barátai.

— **Ne igényeljenek certifikátot az új sedulében a zsidók.** London. A „Times” szeptember 10-iki számában W. H. Stoker aki az 1929-ben kiküldött bizottságban az arabok védője volt, cikket írt, amelyben arra kéri a Shaw kommisszió volt tagja a zsidó vezetőket, hogy a Jewish Agency a most következő félévben ne igényeljen certifikátokat, anélkül, hogy ez a jövőre precedens volna. Ezzel a gesztussal azt mutatná a Jewish Agency, hogy híve az arabokkal való békés megegyezésnek. Lord Lamington ezzel kapcsolatban szintén cikket írt a „Times”-ban, amelyben arra kéri az arabokat, hogy békés eszközökkel keressék a zsidókkal való megegyezés lehetőségét.